

Mısır'ın Suriye'deki Kısıtlı Seçenekleri

Son altmış yıl içerisinde ve Mübarek iktidarı zamanında Mısır devleti bir bölgesel dengeleyici ve Camp David antlaşması sonrasında Amerika'nın Orta Doğu'ya bakış çerçevesi dâhilinde bir barış gücü olarak yoluna devam etmiştir.

Muhammed Süleyman EL-ZAVAVI

Mısır devleti tarihinin en zor süreçlerinden birini yaşamaktadır. Devlet, siyasi, ekonomik ve sosyal alanlarda iç politikada ve hatta bölgede cereyan eden büyük değişimler ve bölgesel ve uluslararası ülkelerin müdahaleleri gölgesinde bölgesel pozisyonunda ve Mısır'ın rolü ve etkileme gücünde gözle görünen gerileme gölgesinde zorluklarla karşı karşıya gelmektedir. Son altmış yıl içerisinde ve Mübarek iktidarı zamanında Mısır devleti bir bölgesel dengeleyici ve Camp David antlaşması sonrasında Amerika'nın Orta Doğu'ya bakış çerçevesi dâhilinde bir barış gücü olarak yoluna devam etmiştir. O zamandan beri Mısır rejimi, sonradan başta Suudi Arabistan krallığı olmak üzere Körfez ülkelerinin de sonradan katılmış olduğu bir Amerikan müttefiki olarak "ılımlılık" ekseninin liderliği rolünü oynamaya devam etmiştir. Bunun nedeni Mısır'ın bölgedeki jeo-stratejik ağırlığı ve Arap Birliği içinde politikaların çizilmesinde yumuşak güce sahip olması idi. Mısır bunu, Sedat döneminden sonraki dönemde Arap âleminde yaşadığı yalnızlığı kırmamasından sonra değişik Arap ülkeleriyle kurmuş olduğu seçkin ikili ilişkiler kanalıyla becermiştir.

Mısır devleti bugün iç ve bölgesel seviyelerde zor durumlar yaşamaktadır. Buna paralel olarak da Mısır'ın nakit rezervinin gerilemesi ve başta turizm olan ana ekonomik sektörlerin çökmesi de gelmektedir. Mısır, bu yüzden 3 Temmuz ihtilali rejiminin

meşruluğunu korumak amacıyla aşırı borçlanmaya mecbur kalmıştır. Mısır, iç durumunu amacıyla acı ancak gerekli olan ulusal barışa mecbur kalmamak için, iktidarını pekiştirmek amacıyla bölgede siyasi İslam'ı ret eden bölgesel boyuta dayanmayı tercih etmiştir. Ancak darbeyi destekleyen bölgesel ülkelere dayanmak, Mısır'a etkisini ve Mısır ulusal çıkarlarından yola çıkan kararlar alma gücünü kaybettirmiş ve Mısır'ı, Körfez ülkelerinin çıkarları hesabına İran'ın gücünün artmasından çekinen ve bölgesel çekişmelerde öncü rolü oynayan başta Suudi Arabistan olmak üzere bölgenin güvenliği hakkında değişik görüşlere boyun eğmeye mecbur kalmıştır.

Bu çerçevede, Mısır ulusal güvenliğinin Suriye hakkındaki genel görüşü, Suriye'nin Mısır devleti için önemli stratejik bir derinlik oluşturduğu ve Suriye'nin çökmesinin Mısır'ın ulusal güvenliği için büyük bir tehdit olacağı yönündedir. Böylece de, Suriye devletinin birlik ve beraberliği Mısır'ın ulusal güvenliğinin en önemli noktalarından biri haline gelmiştir. Mısır'a doğru yönelen tehditler asırlar boyunca her zaman doğudan gelmiş ve düzlük araziden oluşan Şam bölgesi her zaman gözünü bölgeye diken değişik ülkeler için bir geçit yolu ve güzergâhı olmuştur. Tarih boyunca herhangi bir büyük bölgesel güç kendini yenilenmez gördüğü zaman, Şam üzerinde otoritesini kurmuştur. Mısır rejimi, ülkenin ekonomisinde ve devlet müesseselerinde önemli bir oluşum olan % 8 oranında

bir Hristiyan nüfusunun olması hasebiyle, ister cihat yönüyle ister siyasi yönüyle dinamik İslam'ı Mısır devletinin birlik ve bütünlüğü önünde bir tehdit olarak görmektedir. Dolayısıyla, Mısır'da ulusal devletin var oluşundan beri Mısır'ın ulusal güvenlik görüşü siyasi İslam'ın devletin ve devlet müesseselerinin birliği ve pekişmesi için bir tehdit oluşturduğu yönündedir. Böylece de ulusal güvenlik müesseselerinin çabası özellikle Şam bölgesinde bölgede hiçbir İslami gücün üstün olmaması yönünde idi. İşte bundan dolayıdır ki Muhammed Mursi'nin Suriye'de cihat kapısının açılmasına yönelmesi, askeri müessese ile en önemli ayrışma noktalarından birini oluşturmaktaydı ve bu durum Mursi'nin iktidarı aleyhine yapılan darbenin sürecini hızlandırmıştır.

İşte bu yüzden Suriye, Mısır için stratejik yönden büyük bir önem taşımaktadır. Ayrıca Suriye, İsrail'e karşı Sina ve Golan bölgelerinde eş zamanlı savaş açması itibarıyla başlatılan Ekim 1973 savaşında önemli bir ortak idi. Suriye devletinin çökmesi, İsrail'e karşı tehdit oluşturan kanatların birinin çökmesi, Mısır devletinin varlığına yönelik bir tehdit anlamındadır. Zira bu durumda İsrail ordusu Sina sınırının bulunduğu güney cepheye doğru yoğunlaşacaktır, kaldı ki Mısır ordusu bugünlerde Sina bölgesinde silahlı gruplarla çatışmaya mecbur kalmaktadır. Bu çerçeveden bakılırsa, Mısır ulusal güvenliğinin Suriye çatışmalarıyla ilgili görüşü şu şekilde özetlenebilir:

1) Cihatçıların bölgeye ihraç edilmesi için bir kaynak teşkil etmemesi amacıyla, Suriye devleti çökmemelidir. Buna bağlı olarak da Beşar Esad'ın iktidarda kalması, Mısır'ın ulusal güvenlik vizyonunun lehine olan bir istikrar unsuru olarak değerlendirilmektedir.

2) İster Müslüman Kardeşler gibi siyasi İslam, ister diğer cihatçı gruplar gibi, İslamcılara yakın olan bir rejimin Suriye'ye hâkim olmaması gerekir. Zira siyasi İslam örneğinin herhangi bir ülkede başarılı olması, beraberinde bu örneğin bölge ülkelerine ihracı ve tekrarlanması anlamına gelir ki Mısır bu görüşü tam olarak Suudi Arabistan ve Birleşik Arap Emirliğiyle paylaşmaktadır.

3) Başta Mısır'ın askeri rejimi tarafından tarih boyunca bölgesel otoritesine en büyük tehdit oluşturduğu addedilen Türkiye ve İran olmak üzere, Mısır'a rakip herhangi bir bölge gücü Şam üzerinde otoritesini kurmamalıdır.

Suriye devletinin çökmesi, İsrail'e karşı tehdit oluşturan kanatların birinin çökmesi, Mısır devletinin varlığına yönelik bir tehdit anlamındadır.

İşte bundan dolayıdır ki Mısır'ın Suriye krizinde rolü, müdahaleci bir roldür. Mısır bu bağlamda, ülkedeki askeri müessesenin görüşüne göre ulusal güvenliği hakkındaki bu görüşü gerçekleştirme çabası uğruna gün geçtikçe azalan kozlarını kullanmaktadır. Bu yüzden, Beşar Esad'ın elinde muhalifler ile devrimcilerin aleyhine kullanılan üzerinde Mısır sanayi heyetinin amblemi olan Mısır füzelerini görmekteyiz. Mısır'ın aynı zamanda Sünni ittifakı adı verilen güçlerle Kuzey Yıldırım adlı tatbikatı ortaklaşa yürüttüğünü görmekteyiz ki, bu da Beşar Esad'ı destekleme konusuyla tamamen çelişki oluşturmaktadır. Zira Kuzey Yıldırım tatbikatı esasen Irak ile Suriye'yi bağlayan İran hattını ortadan kesmek amacıyla ve İran'ın Suriye rejimine ikmal malzemeleri ulaştırma yolunu kesmek için oluşmuştur. O Suriye rejimi ki Suudi Arabistan krallığı onu belaların başı olarak görmekte ve her ikisinin – İran ve Beşar rejimi – bölgenin çökmesine ve Suudi Arabistan'ın Arap yarımadasının kuzeyinde ve güneyinde bedelini ödemekte olduğu mezhepsel savaşların çıkmasına neden olduğuna inanmaktadır. Oysaki Kahire bu denklemin sadece yarısına inanmaktadır, o yarı da İran'ın nüfuzunun önünde durmaktadır. Mısır beri taraftan Beşar rejimin Riyad'ın ve sair Sünni ittifakının gördüğü gibi bir tehlike oluşturduğunu görmemektedir.

Ayrıca Mısır'ın askeri rejiminin, Sisi rejiminin insan hakları sicili, güvenlik güçlerinin hukuka aykırı davranışları yüzünden ve askeri darbeden sonra Amerikan askeri yardımlarının bir süre durdurulmasından sonra, Batı âleminin baskılarına maruz kalınca Rusya ile seçkin ilişkiler içinde olduğu da bellidir. Sisi rejimi burada Rusya'yı ABD'ye karşı bir koz olarak kullanmaktadır. Bu durumu pekiştiren de Rusya'nın Mısır'da 25 milyar dolar değerinde elektrik üreten bir nükleer santral kurma konusunda iki taraf arasında son günlerde imzalanan anlaşma olmuştur. Bu şekilde Sisi rejimi, Kırım yarımadasını işgal etmesinden sonra Batı'nın Moskova'ya karşı uyguladığı müeyyidelere

karşı Esad ve İran rejimleriyle bir ittifak kuran Rusya'yla ilişkilerini pekiştirme çabasıdır. Bu nedenle Mısır ve İran bazı dosyalarda Esad rejimiyle asgari düzeyde yakınlaşmaya yönelmiştir. Bu dosyaların başında Suriye'nin toprak bütünlüğü gelmektedir. Ayrıca İran rejimiyle olan anlaşma noktalarından biri de Suriye devletinin birliğini korumak amacıyla Beşar'ın iktidarda kalması hakkındadır, bunun da nedeni Kaddafi'den sonra Libya'da olup bitenlerin tekrarlanmaması ve her taraftan tehdit alan Mısır askeri müessesesinin görüşüne göre bölgede problemlerin artmaması arzudur.

Ancak öte yandan, Sisi rejimi Körfez ülkelerinden yardımların kesilmeye yaklaşmasına kadar 'yol mesafesi' politikası denilen Körfez güvenliğine bağlı kalmıştır, bu süreçten sonra ise Sisi bir konuşmasında "Mısır ordusu sadece Mısır içindir, başka hiç kimse için değildir" şeklinde tehditte bulunmuştur. Bu açıklama, prens Muhammed Bin Selman'ın Kahire ziyaretiyle ortadan kalkan, Mısır – Körfez ülkeleri arasındaki ilişkilerde geçici bir gerginlik yaratmıştı. Bu aşamadan sonra Mısır ordusu 'Kuzey Yıldırımı' tatbikatına katılmıştır. Tatbikata, Körfez ülkeleri, Türkiye ve Pakistan'ın kurmay başkanlarının yanı sıra, Mısır kurmay başkanı da katılmıştır. Bu tutum, bir yandan Mısır'ın ülkedeki askeri rejimin kökleşmesi amacıyla yardımlar akmadan Mısır ordusunun harekete geçmeyeceği, diğer yandan da gelecekteki nesillerin ödemeye mecbur kalacağı ağır yüklü borçlar altına girerek silah satın alma ve ekonomik projeler yoluyla Batı ülkelerinin ve Rusya'nın rızasını kazanmakta olduğu izlenimini vermiştir.

Mısır devletinin bugünkü durumuyla, dış yardımlar temin edilmeden ayakta kalma gücünün gerilemesi nedeniyle ve nüfuzunun azalmasıyla birlikte ulusal güvenliğini koruma imkânına sahip olmadığı görülmektedir. Bu görüşü Türk Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu Birleşik Arap Emirlikleri'ne yapmış olduğu ziyaretinde dile getirmiştir. Bu da Körfez ülkeleriyle Mısır'ın her iki taraf için yarar oluşturmadığı ve dış yardımlar kesildiğinde Mısır'ın çökebileceği konusu hakkında fikir birliğinin olduğunu göstermektedir. Bu noktadan hareket edilince Mısır'ın, bölgedeki durumları motive etme gücüne artık sahip olmadığı, tüm çabasının rejim çökmeden ayakta durabilme yönünde olduğu ve dar bir hedef olan 1952 devriminden sonra iktidarda olan askeri müessesenin kazanımlarını koruma adına bölgesel rolünün gerilemesine bile

razı olduğu görülür. Dolayısıyla Suriye rejimiyle ilgili ulusal güvenlik görüşü bile artık Mısır devletinin elinde değildir ve buna karşılık bunun bölgede yükselen Türkiye, İran ve Suudi Arabistan gibi üç bölgesel güç ve arkalarında olan, başta Rusya ve ABD olmak üzere büyük güçlerin elinde olduğu aşikârdır.

Ayrıca rejimin ülke içinde yaşadığı kriz ve yıpranmış ekonomik durum nedeniyle, Suudi Arabistan'ın liderliğinde Riyad'ın bölgedeki hedeflerini gerçekleştirmek amacıyla ordunun yurt dışında herhangi bir operasyona katılması sonucu belli olmayan bir macera olacaktır, zira beklenen ekonomik çöküş sürecinde Mısır ordusunun zayıf olması, iç cephede ağır sonuçlar doğurabilecektir. Özellikle Cenevre görüşmelerinin başarısız olması ve bölgede geniş çapta mezhepsel çatışmaların meydana gelmesi durumunda Kahire, Körfez ülkelerinin koyduğu şartlarla ortak olmaya mahkûm olacak ve Mısır ordusu kendini, Suriye devletinin çökmesi durumunda, Türkiye'nin kuzey taraftan Suriye'de nüfuzunun artmasına yol açabilen bir savaşa ortak olacak görecektir, oysaki Mısır'ın askeri müessesesinin tutumu Türkiye'nin nüfuzuna sadece Suriye'de değil, Filistin'de de karşı gelmektedir. Mısır rejimi, Gazze ablukasının gevşetilmesi yönündeki herhangi bir Türk önerisini önlemek amacıyla İsrail ile ittifak kurma eğilimindedir. Bu durum Mısır'ı Türkiye'nin Akdeniz'in doğusundaki nüfuzuna karşı çıkmak amacıyla İsrail, Kıbrıs ve Yunanistan'la bir ittifaka girmeye mecbur etmiştir ki bu Mısır'ın ulusal güvenliğinin bölgeye karşı vizyonunun bir başka çelişkisini oluşturmaktadır.

Sonuçta, Mısır'ın askeri müessesesinin, iç cephe-deki şaşkınlık ve daha fazlası bölgesel bir şaşkınlığın içinde olduğu bellidir. Mısır'ın Suriye çekişmesi hakkında görüşü birbirini tutmamakta, bu konuda liderlik gösterememekte, rejimin menfaati ulusal çıkarlarla çatışmakta ve Rusya ve ABD gibi büyük güçlerin rolleri çakıştığı ve diğer bölgesel güçlerin rollerinin arttığı bir ortamda, etkileme gücünün olmadığı görülmektedir. Bu durum Mısır'ı birçok yönlerden ve dosyalarda birden fazla bölgesel ve uluslararası tarafa tabi olma durumuna düşürmüştür. Bunların hepsi, asker kökenli rejimin ekonomik yardımlara dayanarak menfaatlerini temin etmek uğruna yapılmaktadır. Bu yapının, olağanüstü şartlardan geçen ve pratikte bölgesel etkisini kaybeden bir ülkenin ulusal güvenliği açısından anormal bir yapı olduğu bellidir.

Araştırmacı